

Daphne sophia Kalen. 13.03±20; *Tilia cordata* Mill. 13.03±16 *Tilia x euchlora* K. Koch. 14.03±12; *Betula dahurica* Pall. 16.03±14; *Betula klokovii* Zaverucha 15.03±16; *Sorbus torminalis* (L.) Crantz 15.03±14; *Syringa josikaea* Jacq. ex Rchb 16.03±12; *Euonymus nanus* Bieb. 17.03±20; *Cercidiphyllum japonicum* Sieb. & Zucc. ex J.J. Hoffm. & J.H. Schult. 17.03±12.

У більшості досліджуваних таксонів завершення вегетації (опадання листя) відбувалося у II-III декадах листопада і тривалість вегетаційного періоду становила від 209±16 у *Ginkgo biloba* L. до 266±27 у *Salix alba*. Корелюючи із підвищенням середньорічної температури повітря тривалість фенологічного вегетаційного періоду збільшилася в середньому на 22-50 днів.

Таким чином, феноспектральний аналіз дендрософітів дендропарку «Олександрія», проведений на фоні сезонних коливань температури повітря і зволоження у регіону досліджень показав, що рослини намагаються адаптуватися до кліматичних змін, виявляючи екологічну пластичність і зміни їхніх біоритмів відповідають змінам річних циклів клімату.

Список використаних джерел:

1. Барбарич А. Г., Гринь Ф. О. Рослинність: Природа Київської області. Київ : Вид-во КДУ, 1972. 236 с.
2. Гайдамак В. М., Мордатенко Л. П., Головка Є. А. Діброва дендропарку «Олександрія»: Стан, проблеми оптимізації і відновлення. Біла Церква, 1994. 42 с.
3. Mayr H. Die naturgesetzlicher Grundlage des Waldbaues. Berlin : Parey, 1909. 366 s.
4. Під ударом стихії. URL: <https://landlord.ua/>.

ІНВАЗІЙНІ ВИДИ СУДИННИХ РОСЛИН У ФЛОРИ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ЯЛІВЩИНА»

Карпенко Ю.О. к.б.н., доцент, зав. кафедри екології, географії та природокористування,
Свердлов В.О. аспірант кафедри екології, географії та природокористування
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Однією з головних причин зменшення біорізноманіття є вторгнення чужорідних (немісцевих) видів рослин, які змінюють екосистеми, витісняючи місцеві види. Неконтрольоване поширення чужорідних видів у природному середовищі становить глобальну загрозу біорізноманіттю. Вторгнення чужорідних видів може спричинити великі економічні втрати та загрожувати здоров'ю людей [1].

В сучасних умовах поширення інвазійних видів рослин відбувається з штучно трансформованих екотопів у природні угруповання, де вони швидко поширюються новими територіями, вкорінюються та закріплюються.

Це особливо стосується територій природно-заповідного фонду, де такі види можуть впливати і змінювати видовий склад, а інколи центичну структуру заповідної території.

Територія регіонального ландшафтного парку «Ялівщина» (далі - РЛП «Ялівщина») знаходиться в північно-східній частині міста Чернігова. Вона включає території заплави та борової тераси р. Стрижень і характеризується розгалуженою яружно-балковою системою в поєднанні з рівнинними ділянками. Своєрідність орографічних і ґрунтово-гідрологічних умов сприяє формуванню досить різноманітних екотопів та умов існування. Територія РЛП «Ялівщина» сформувалася на основі ділянок різнорівневого центичного складу в заплаві та лівобережній надзаплавній терасі р. Стрижень, її заліснення відбувалося природним чином та штучним шляхом упродовж ХХ ст.

У складі флори РЛП «Ялівщина» у місті Чернігові описано 14 видів [3] з дуже високим інвазійним потенціалом (Чорний список Morse et al., 2004) [5], що належать до 9 родин.

Серед деревних видів парку до інвазійних можна віднести *Acer negundo* L., *Quercus rubra* L., *Robinia pseudoacacia* L. та *Amorpha frutucosa* L.[4] Ці види за часів існування Чернігівського обласного (далі – міського) ботанічного саду були інтродуковані і зараз, внаслідок натуралізації, закріпилися в природних біотопах території парку. Так, *Acer negundo* має високим ступенем насінневого поновлення, масово дає сіянці, які пригнічують ріст трав'янистих рослин парку [2].

Quercus rubra володіє високою конкурентоздатністю природного поновлення та значне притінення поновлення місцевих корінних видів. У молодому віці вдвічі швидше росте за *Quercus robur*, що на території парку.

Robinia pseudoacacia є невибагливою до умов зростання, посухостійка, заселяє бідні піщані, інколи дерново-підзолисті ґрунти. На території парку «поводить» себе неагресивно, спостерігаються поодинокі самовідновлення.

Amorpha frutucosa, в порівнянні з іншими інвазійними деревними видами, на території парку веде себе не агресивно, має обмежений ареал поширення в межах РЛП «Ялівщина».

Серед ліан у парку росте *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch, невибаглива, морозостійка та швидкоросла ліана. Як інвазійний вид, проникаючи в лісові території парку, обплітає дерева, спричинюючи їх подальшу гибель, швидко витісняючи підріст та трав'яні рослини.

Серед трав'яних однорічників потребують моніторингу *Impatiens parviflora* DC., *Elodea canadensis* Michx., *Eupatorium cannabinum* L.

За походженням інвазійна група дуже різноманітна та включає 11 видів (*Acer negundo*, *Quercus rubra*, *Robinia pseudoacacia*, *Parthenocissus quinquefolia*, *Bidens frondosa* L., *Helianthus tuberosus* L., *Xanthium albinum* (Widd.) H.Scholz, *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr. et A.Gray, *Amorpha frutucosa*, *Lupinus polyphyllus* Lindl., *Elodea canadensis* Michx., належать до північноамериканських, по одному – центральноамериканському (*Oenothera biennis* L.), східнопонтійському (*Eupatorium cannabinum*), центральноазійському (*Impatiens parviflora*).

За ступенем натуралізації в екотопах у групі досліджених інвазійних видів парку всі належать до кенофітів. Поширеність більшості з цих видів на території парку має обмежений характер.

Таким чином, дуже високим інвазійним потенціалом (Чорний список Morse et al., 2004) у РЛП «Ялівщина» представлено 14 видів, які репрезентують типи 4 типи життєвих форм, та відбуваються процеси їх натуралізації і стійкого їх входження у фітоценокомплекс парку.

Список використаних джерел:

1. Бурда Р. І., Пашкевич Н. А., Бойко Г. В., Фіцайло Т. В. Чужорідні види охоронних флор Лісостепу України. Київ : Наукова думка, 2015. 117 с.
2. Зав'ялова Л. В. Види інвазійних рослин, небезпечні для природного фіторізноманіття об'єктів природно-заповідного фонду України. *Біологічні системи*. 2017. Т. 9, вип. 1. С. 87–107.
3. Карпенко Ю., Потоцька С., Свердлов В. Судинні рослини спонтанної флори регіонального ландшафтного парку «Ялівщина» (м. Чернігів). *ВНТ: Biota. Human. Technology*. 2022. № 3. С. 7–18.
4. Наказ Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України № 695/39751 від 05.05.2023 року «Перелік чужорідних видів дерев, заборонених у відтворенні лісів».
5. Morse L. E., Randall J. M., Benton N., Hiebert R., Lu S. An Invasive Species Assessment Protocol: Evaluating Non-Native Plants for Their Impact on Biodiversity. Version 1. Nature Serve, Arlington, Virginia, 2004. 40 p.